

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ивайло Георгиев Димитров (ИФС-БАН)
за дисертацията на **Владимир Димитров Теохаров**
на тема

„Метафизика и психология на духовните възрасти”

за присъждане на научната степен „доктор на философските науки”
по професионално направление 2.3. Философия (История на философията)

1. Общо впечатление от дисертационния труд

Това, което не съм длъжен, но държа още в началото да отбележа, е, че трябва да благодаря на колегите от ФФ на СУ за предоставената възможност да изстрадам сблъсъка и в крайна сметка да изпитам особеното (доколкото не е само интелектуално) чувство на удоволствие от прочита на този изключително провокативен и вдъхновяващ с всепроникващата си ерудираност и експерименталност труд, който се състои от 263 страници, символично подразделени на три части, съдържащи съответно четири, пет и тринадесет подчасти. Слушането на третата симфония на Малер ми помогна да вляза във финално съзвучие с трите водещи тези на дисертацията, макар на много места да имах нуждата от атонална подкрепа чрез пиесите за пиано на Шьонберг, за да следвам хода на тяхната защита. Запознанството ми с Бернхард също помогна, но само за да осъзная колко повърхностно съм го чел.

2. Съдържателен анализ на научните приноси

Като член на Научното жури съм длъжен да заявя, че формално и в достатъчна степен съдържателно погледнато настоящият дисертационен труд отговаря на основното законово изискване (съгласно чл. 37 от ПП на ЗРАСРБ) за придобиване на научната степен „доктор на науките”, а именно да представлява „значителен и оригинален принос в науката”, постигнат посредством „теоретични обобщения и решения на големи научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения”. На първо място дисертацията си поставя за цел да разреши основополагащия за съвместното ни битие научноприложен проблем за актуализирането на възможността за систематично

типологизиране на динамиката на Европейската Култура. Величината и оригиналността на постигнатото от доц. Теохаров е в пряко отношение с измеренията на осъзнато поетия риск с провеждането на философския и научен експеримент на дисертацията, доколкото я разглеждам като радикален (казано в духа на работата – едновременно потресаващ и мъдър) опит за трансцендентално-философско Примирение на Кантовия проект за критическа метафизика с неговите повече или по-малко психологизирани метакритически версии, залагащи на релативизирането на способността на разума откъм проблема за крайността, и съответно откъм парадигмалните онтологически и трансцендентално-теологически постановки относно същностната езиковост, междинност и заинтересованост на човешката екзистенция. Дали експериментът е успешен с оглед на научните му резултати, намирам за твърде несвоевременно да се пита. За целите на дисертабилността на разглеждания опит обаче, неговото изконно философско поставяне и стилово оригинално провеждане отбелязвам като напълно достатъчни и убедителни с оглед на приложно-метафизическите перспективи на експериментиращата психология на Киркегор и експерименталната философия на Ницше, схванати на свой ред в контекста на преподаденото в лекциите по метафизика на Кант относно разумно допустимото многообразие на една *metaphysica applicata* и в оптиката на късния му проект за трансцендентална теология.

С оглед проведените съдържателни анализи и синтези в работата намирам за особено впечатляващо, че съгласно авторската самооценка в автореферата, опитът е проведен през точно (и със сигурност не случайно!) 12 (дванадесет) приносни момента, които с оглед на възприетия от автора херменевтико-методологически принцип на синхронността изглежда могат да се схващат и като предполагащи едновременно изкачване стъпала-маршрути, вътрешно съграждащи тъканта на работата. Нека обобщя, независимо от твърде скромната ми компетентност в обширни тематични полета, забележително очертавани и съотнасяни до взаимопроникване в дисертацията, и без да влагам никаква ирония в думите си, мога да заявя, че дори и най-провокативните интерпретативни постановки на автора й са солидно защитени с оглед на методологично основополагащия маршрут, изтъкнат като предпоследен приносен момент на

работата, а именно проведения оригинален анализ на експериментално-философския обрат на Ницше накъм евристичния му проект за перспективистка психология на метафизиката. От такава гледна точка може да бъде разкрит тринадесетия приносен момент, който ми се струва, че скрито удържа научно-теоретичната консистентност на дисертационния труд на доц. Теохаров и може да се определи като програма за практическо-догматична метафизика, която е центрирана около Кант-Шелинговата идея за синхронна възрастова типологизация на динамичните форми на Европейската Духовност и Култура, но най-вече предлага алтернатива на постнеокантианската програма, под която някога се подписваше общият ни Български Учител по немска класическа философия Професор И. С. Стефанов. Погледнато от този ракурс мога уверено да твърдя, че въпросният 13-ти принос говори красноречиво за превъзходните качества на дисертанта като изследовател и преподавател, който отдава дължимото на Учителя, но не се колебае да сочи и следва неотклонно свой път към Истината.

3. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд на доц. Теохаров ми даде много не само заради очертаването на неочаквани връзки и тенденции в историята на европейската мисловност и култура, но преди всичко с оглед на възможността критично да преоценя собствения си интерес към Кантовата програма за критическа метафизика с оглед на предлаганата личностна и духовна възрастова типологизация. Някои конкретни анализи в дисертацията станаха извор на критично вдъхновение за собствената ми изследователска програма по смисъла на предупреждение относно екстемумите на оттласкването от теоретико-догматичната (спекулативна) метафизика на традицията, като например: ключовия анализ на понятията за сила/способност, действие и страдание при свързването на перспективистката метафизика на Ницше с монадологичния модел на Лайбниц; тълкуването на понятието за личност(ност) при съпоставката между Кант и Киркегор с оглед обосноваването на проекта за трансцендентална теология, и др. под.

Същински критични бележки към работата обаче се оказа, че не мога да изтъкна, тъй като за почти всяка от тях намерих оправдание в оптиката на защитавания проект за перспективистка практическо-догматична метафизика. Очаквано най-много въпросителни (вписани в удивителни) знаци и маргиналии към текста нахвърлих срещу предлаганите корекции в превода на понятията *Anschauung*, *Sinnlichkeit* и *Einbildungskraft*, свързани с интерпретацията на проблема за схематизма и въображението откъм метакритическата парадигма за първичността и господството на езика спрямо разсъдъка и разума. Подобен смел ход на автора обаче финално се оказа оправдан с оглед на проблемите за образованието и културата, тълкувани откъм перспективисткия прочит на Кантовата идея за трансцендентална теология, при което предлаганото философизиране през понятия за „прозрение”, „чувственост” и „способност за възплъщение” някак влиза в съзвучие (тук Шьонберг помогна решително!) с търсения втори принос на дисертацията – антиномията между зрително и слухово сетиво.

Нещо повече, озадачаваща на пръв прочит е липсата на каквато и да е референция към родната и англофонската традиции в интерпретацията на обсъжданите мислители, особено предвид непресъхващия интерес към тримата влъхви на дисертацията (Кант, Киркегор и Ницше). Оправдание обаче намирам в авторското методическо самоограничение с оглед парадигмалната постановка (5-ти принос) на работата му, т.е. налице е строго придържане към обсъждане само на най-отличителните представители на юдео-протестантския синтез, формирал Немската Класическа Култура. Както изглежда изключение се прави почти само за представителите на класическата руска култура, която авторът дълбинно свързва с немската през историческото чувство за вина и с оглед на антиреторичния патос и пълнота на Европейската мисловност и култура. Това отношение ми изглежда донякъде оправдано и ако го схвам като (твърде) скрита покана за диалог с представителите на родната философска култура, особено към най-отбраната част от тях, която стои някак отвъд бездомността и провинциализма, разобличени във финалния екскурс върху „преображенията на българската домовост”.

Финално ще си позволя две кратки забележки. Първо, струва ми се, че твърде често в думите на Кант трябва да се открива ирония, какъвто е случаят с предполагащото от дисертанта имплицитно присъствие на учението за двата свята на метафизиците на Ницше в критическото учение за метода. Второ, отбелязването на половината от приносите на дисертацията „като прецедент в световната литература” ми се струва прекалено силна претенция, която трудно се защитава/доказва, особено с оглед свръхоборота на съвременна философска коментарна реторика в твърде зрялата световна надпревара за признание чрез академично израстване. В оправдание обаче смея да заподозра само мъдра ирония от страна на доц. Теохаров в перспективата на последния (12-ти) приносен момент и в оптиката на изискванията на ЗРАСРБ.

4. Изпълнение на минималните национални изисквания за съответната научна степен

Съгласно представената от дисертанта справка за НАЦИД, доц. д-р Владимир Теохаров отговаря на минималните национални изисквания за научната степен „доктор на науките”.

Нямам съвместни публикации или проекти с дисертанта.

5. Заключение

Изтъкнатите по-горе достойнства на дисертационния труд и споделените (не)оправдани критични бележки и препоръки ми дават достатъчно основание да гласувам убедено и положително за присъждането на научната степен „доктор на науките” по професионално направление 2.3. Философия (История на философията) на **Владимир Димитров Теохаров**.

София, 29.04.2020 г.

доц. д-р Ивайло Димитров
(ИФС-БАН)